KLIMATYŇ ÜÝTGEMEGI MESELESI

1

Jogabyň görnüşleri

XIX-njy asyryň ortasy bilen deňeşdirilende Ýer şarynda ortaça howanyň temperaturasy:

A Üýtgemedi;

B Peseldi;

Ç Ýokarlandy;

D Duýdansyz galdy, soňra ýene peseldi.

2

Jogabyň görnüşleri

Soňky 150 ýylyň dowamynda Ýer şarynda howanyň temperaturasy nähili möçberde ýokarlandy?

A	1 °C;
B	2 °C;
Ç	5 °C;
D	10 °C.

3

Jogabyň görnüşleri

Ýer şarynyň howa gatlagy nähili atlandyrylýar:

A Gidrosfera;

B Litosfera;

Ç Atmosfera;

D Kriosfera.

4 Jogabyň görnüşleri	Klimat – bu:
A	Belli bir territoriýada howanyň köp ýyllyk režimi;
B	Ýagynlaryň ýagmagynyň ýygylygyny görkezýän howanyň häsiýetlendirmesi;
Ç	Hepdäniň dowamynda howanyň ýagdaýy;
D	Öňden ýaşaýan adamlaryň pikirleri, howa alamatlary.

5

Jogabyň görnüşleri

Belli bir ýeriň klimatynyň häsiýetlendirmesi üçin görkezilen ölçegleriň haýsysy ulanylmaýar?

A	**Howanyň temperaturasy;**
B	**Ýagyn ýagma tertibi;**
Ç	**Agdaklyk edýän şemallar;**
D	**Uzaklyk giňişligi.**

6

Jogabyň görnüşleri

Ispaniýanyň Barselona şäheri üçin klimatyň haýsy görnüşi mahsus?

A	Ekwatorial;
B	Aram;
Ç	Tropiki;
D	Subtropiki.

7

Jogabyň görnüşleri

Has çygly klimat şu ýurtlaryň haýsysyna mahsus:

A **Irlandiýa;**

B **Mongoliýa;**

Ç **Demirgazyk Afrika;**

D **Gresiýa.**

8

Jogabyň görnüşleri

Howanyň durnukly ýokary temperaturasy we ýylyň dowamynda ygallaryň deňölçegli köp möçberde ýagmagy haýsy klimatiki guşaklyga mahsus?

A	**Ekwatorial;**
B	**Subekwatorial;**
Ç	**Tropiki;**
D	**Subtropiki üçin.**

9 Jogabyň görnüşleri	**Klimatyň görnüşini kesgitläň: «Tomusda ortaça temperatura +30°C, gyşda – +20°C, köp ýagyn ýagýar, ýöne esasan tomus paslynda».**
A	**Ekwatorial;**
B	**Subekwatorial;**
Ç	**Tropiki;**
D	**Subtropiki.**

10

Jogabyň görnüşleri

Haýsy howa massalary Demirgazyk ýarym şaryň subekwatorial klmatiki guşaklygynda gyşda hereket edýärler?

A **Arktiki;**

B **Aram;**

Ç **Ekwatorial;**

D **Tropiki.**

11

Jogabyň görnüşleri

Howa massalarynyň haýsy görnüşine ýokary temperatura we pes çyglylyk mahsus?

A	Arktiki massalar üçin;
B	Aram massalar üçin;
Ç	Ekwatorial massalar üçin;
D	Tropiki massalar üçin.

12

Jogabyň görnüşleri

Planetada şu ýerleriň haýsynda kölegede howanyň iň ýokary temperaturasy hasaba alyndy – +56,7 °C:

A	Nabib çöllügi;
B	Öli deňiz;
Ç	Ölüm deresi;
D	Sahara çöllügi.

13

Jogabyň görnüşleri

Nirede klimatyň maýlamagy has tiz geçýär?

A	Günorta Ýewropada;
B	Tropiki giňişliklerde;
Ç	Arktikada;
D	Günorta ýarym şarynda.

14

Jogabyň görnüşleri

Howany synlamak, öwrenmek we çaklamakbilen meşgullanýan ylym nähili atlandyrylýar?

A	Klimatologiýa;
B	Gidrologiýa;
Ç	Glýasiologoýa;
D	Metereologiýa.

15

Jogabyň görnüşleri

Paleoklimatologiýa ylymy nämäni öwrenýär?

A Adamyň edýän işi bilen bagly klimatyň häzirki zaman üýtgemelerini;

B Geçmişiň klimatyny;

Ç Daglardaky klimatyň şertlerini;

D Gelejegiň klimatyny.

16

Jogabyň görnüşleri

Ýer şarynda ýüzlerçe müň ýyllyklar öň klimatyň nähili bolandygyny kesgitlemek üçin alymlar aşakdaky usullaryň haýsysyny ulanýarlar?

A Baglaryň ýyllyk ýüzüklerini öwrenmek;

B Antarktikanyň buzlarynda howa köpürjiklerini öwrenmek;

Ç Älem hemrasyndan alynan suratlary öwrenmek;

D Metereologiki synlamalaryň maglumatlaryny öwrenmek.

17 Jogabyň görnüşleri

Haçan soňky buzluk döwri tamamlandy?

A	Mundan 100 ýyla golaý öň;
B	Mundan 1000 ýyla golaý öň;
Ç	Mundan 10 000 ýyla golaý öň;
D	Mundan 100 000 ýyla golaý öň.

18

Jogabyň görnüşleri

Alymlaryň çaklamasyna görä indiki buzluk döwri haçan bolup biler?

A	**Hiç haçan;**
B	**1-3 mln ýyldan;**
Ç	**10-30 müň ýyldan;**
D	**100-300 ýyldan.**

19

Jogabyň görnüşleri

Şu agzalan faktorlaryň haýsysy klimata diňe gysga möhletli täsir edýär (birnäçe ýyl ýa-da onýyllyk möçberinde)?

A	Materikleriň hereketi;
B	Wulkanyň böwsuşi;
Ç	Ýer okynyň burçunyň üýtgemegi;
D	Adam hereketi bilen bagly parnik gazlarynyň zyňyndylary.

20

Jogabyň görnüşleri

Wulkanlaryň böwüsmesi klimata nähili täsir edýär?

A	Hiç hili täsir etmeýär;
B	Temperaturanyň ýokarlanmagyna getirýär;
Ç	Temperaturanyň peselmegine getirýär;
D	Käbir halatlarda temperaturanyň ýokarlanmagyna, käwagt bolsa peselmegine getirýär.

21

Jogabyň görnüşleri

Aşakdaky gazlaryň haýsysy parnik gazy bolup durýär?

A Azot (N);

B Kömürturşy gazy (CO_2);

Ç Bogujy gaz (CO);

D Kislorod (O_2).

22

Jogabyň görnüşleri

Haýsy parnik gazyna adam hereketiniň täsiri netijesinde emele gelýän ähli zyňyndylaryň 75% düşýär?

A Metana (CH_4);

B Kömürturşy gazyna (CO_2);

Ç Kükürdiň geksaftoridine (SF_6);

D Diazotyň oksidine (N_2O).

KLIMATYŇ ÜÝTGEMEGINIŇ ÝARAMAZ NETIJELERINI PESELTMEK WE UGLEROD YZY

62

Jogabyň görnüşleri

Adamyň täsiri bilen bagly parnik gazlarynyň zyňyndysynyň esasy çeşmesi:

A	Tokaýlaryň çapylmagy;
B	Awtomobil ulagy;
Ç	Energiýanyň önümçiligi we sarp edilişi;
D	Oba hojalygy.

63

Parnik gazlarynyň zyňyndysynyň iň köp mukdary haýsy ýurda degişli?

Jogabyň görnüşleri

A	ABŞ;
B	Hytaý;
Ç	Rusiýa;
D	Beýik Britaniýa.

64

Jogabyň görnüşleri

Aşakda agzalan energiýa çeşmeleriniň haýsysy gaýtadan dikeldilmeýändir?

A	**Daşgyn we gaýtgyn;**
B	**Bioýangyç;**
Ç	**Nebit;**
D	**Gün energiýasy.**

65

Jogabyň görnüşleri

Aşakda agzalan energiýa çeşmeleriniň haýsysy uglewodorod çyg maly diýip hasaplanmaýar?

A	Uran;
B	Tebigy gaz;
Ç	Torf;
D	Goňur kömür.

66

Jogabyň görnüşleri

Dünýäde sarp edilýän ähli energiýanyň iň köp mukdary energiýanyň haýsy çeşmesine düşýär?

A	Tebigy gaz;
B	Nebit;
Ç	Odun;
D	Şemal energiýasy.

67 Jogabyň görnüşleri	Agzalan energiýa çeşmeleriniň haýsysy ulanylanda parnik gazlarynyň zyňyndylary has az bolar?
A	Goňur kömür;
B	Tebigy gaz;
Ç	Güniň energiýasy;
D	Nebit.

68

Jogabyň görnüşleri

Öndürilýän energiýasynyň birligine energiýanyň haýsy çeşmesi parnik gazlarynyň zyňyndylaryny iň köp möçberde berýär?

A	Kömür;
B	Gün energiýasy;
Ç	Nebit;
D	Tebigy gaz.

69

Nebitden haýsy maddany alyp bolmaýar?

Jogabyň görnüşleri

A	**Aýna;**
B	**Rezin;**
Ç	**Plastmassa;**
D	**Gaz.**

70

Jogabyň görnüşleri

Ýylylyk elektrik merkeziniň (ÝEM) ýylylyk elektrik stansiýasyndan (ÝES) nähili tapawudy bar?

A ÝEM-de suw gyzdyrylýar, ÝES-da elektrik togy öndürilýär;

B ÝEM-de elektrik togy uly şäherler üçin öndürilýär, ÝES-da uly bolmadyk şäherler we obalar üçin öndürilýär;

Ç ÝEM-de elektrik togy we ýylylyk öndürilýär, ÝES-da diňe elektrik togy;

D ÝEM- bu kiçiräk ÝES ulgamyndan energiýany alýan merkezi paýlaýjy beketdir.

71

Jogabyň görnüşleri

Atom stansiýalarynyň esasy meselesi?

A	Olar örän köp kömürturşy gazyny öndürýär;
B	Olar howply radioaktiw zyňyndylary döredýärler, betbagtçylykly heläkçilikleriň döremek töwekgelçiligi bar;
Ç	Stansiýanyň gurluşygy üçin degişli meýdançany saýlamak çylşyrymly;
D	Ýer jümmüşindäki ýadro ýangyjy galmady diýen ýaly.

72

Jogabyň görnüşleri

Offşor şemalparklary nirede gurulýar:

A	Kenar çäginiň uzynlygyna gury ýerde;
B	Ummanyň ortasynda;
Ç	Daglarda;
D	Deňiziň kenarynyň golaýynda.

73

Jogabyň görnüşleri

Biomassa energiýanyň dikeldilýän çeşmesi diýip hasap edilýärmi?

A Ýok, sebäbi ýer gabygynyň düýbünde gadymy organizmleriň galyndylarynyň ýerini dolduryp bolmaýar;

B Ýok, sebäbi ýakylanda onuň energiýasy elektrik energiýa öwrülýär;

Ç Hawa, sebäbi energiýa ýitip gidip bilmez;

D Hawa, sebäbi ösümlikler täzeden ýene ösýärler.

74

Jogabyň görnüşleri

Braziliýada awtomobil ýangyjynyň 1/5 bölegi şulardan öndürilýär:

A	Bananyň gabygyndan;
B	Kofe dänelerinden;
Ç	Şeker çiňriginden;
D	Kokos ýagyndan.

75

Jogabyň görnüşleri

Elektrostansiýalaryň haýsysy gidroenergetika bilen bagly däl?

A. GES (gidroelektostansiýa);

B. GRES (KES)-kondensasion elektrik stansiýasy);

Ç. GAES (gidro akkumulirleýän (jemleýän) stansiýa);

D. PES (göçme elektrik stansiýa).

76

Jogabyň görnüşleri

Wulkan işjeňligi bilen belli ýewropa ýurtlarynyň haýsysynda ähli elektrik energiýanyň 1/3 bölegi geotermal elektrik stansiýalarynda öndürilýär?

A	Ispaniýada;
B	Italiýada;
Ç	Islandiýada;
D	Irlandiýada.

77 Jogabyň görnüşleri

Dünýäde öndürilýän elektrik energiýanyň umumy möçberiniň nähili paýy dikeldip bolýan çeşmelere düşýär (şol sanda gidroelektrostansiýalar)?

A	5 %-den az;
B	10 %;
Ç	15 %;
D	20 %-den köp.

78

Jogabyň görnüşleri

Haýsy ýurt dünýäde ilkinji bolup ýel bilen işleýän elektrik stansiýalarynda elektrik energiýasynyň 40% öndürip başlady?

A	Awstriýa;
B	Daniýa;
Ç	ABŞ;
D	Beýik Britaniýa.

79 Jogabyň görnüşleri

Haýsy şäherde günüň energiýasyny ulanmak has netijeli?

A	Kairde;
B	Osloda;
Ç	Londonda;
D	Moskwada.

80

Jogabyň görnüşleri

Haýsy ýurtda dünýäde ilkinji daşgyn elektrik stansiýasy guruldy?

A	Ýaponiýada;
B	Beýik Britaniýada;
Ç	Fransiýada;
D	ABŞ-da.

81

Jogabyň görnüşleri

Ýewropa bileleşiginiň ýurtlarynda öndürilen elektrik enjamlaryndaky “A klass” bellik nämäni aňladýar?

A Enjamlar energiýany tygşytly harçlaýjy zawodlarda öndürilen;

B Hut şu enjamlar gündelik durmuşda zyýansyz diýip hasaplanylýar;

Ç Enjamlar has güýçli;

D Enjamlar elektrik energiýasyny az harçlaýarlar.

82 Haýsy görkezijiler teplowizorlary ölçeýärler?

Jogabyň görnüşleri

A	**Ýaşaýyş jaýlaryň we jemgyýetçilik binalarynyň turbalarynyň ýylylygy ýitirmegi;**
B	**Islendik üstüň, mysal üçin jaýyň diwarynyň temperaturasynyň paýlanmagy;**
Ç	**Senagat kärhanalaryndan kömürturşy gazynyň zyňyndylary;**
D	**Jaýlary gyzdyrmak üçin ýylylygyň harçlanyşy.**

83

Jogabyň görnüşleri

Jaýyň içinde temperaturany ýokarlandyrmak üçin nähili hereketler ekologiki däl diýip hasaplanylýar?

A Elektrik gyzdyryjylaryň ulanylmagy;

B Ýylylygy serpikdirijileriň gyzdyryjy radiatorlarynyň arkasynda ulanylmagy;

Ç Girilýän gapynyň ýyladylmagy;

D Penjire ýerleriniň deşikleriniň petiklenmegi.

84

Jogabyň görnüşleri

Näme üçin yşyklandyrmak üçin bahasy energiýa tygşytlaýjy çyralardan gymmat hem bolsa, yşyklydiod çyralary ulanmak has amatly bolup durýar?

A	Olaryň dizaýny has üýtgeşik we çyralaryň dürli görnüşlerine gabat gelýär;
B	Olar taşlandylary gaýtadan ulanmaklyk kadalaryny talap edenok, olary adaty zil-zibil konteýnerlerine taşlap bolýar;
Ç	Olaryň düzüminde howply simap ýok we olary energiýany az möçberde harçlap, has uzak möhletde ulanyp bolýar;
D	Olary döwüp bolmaýar, sebäbi olar ýörite berk plastikden edilen.

85

Jogabyň görnüşleri

Uglerod yzy näme bolýar?

A	Ähli senagat kärhanalaryndan planetanyň atmosferasyna kömürturşy gazyň zygyndylary;
B	Ýer ýüzüniň tokaýlarynda uglerodyň gorlarynyň jemi;
Ç	Adam, edara, çäre, önüm, şäher, döwlet tarapyndan göni ýa-da gytaklaýyn öndürilen ähli parnik gazynyň zyňyndylarynyň jemi;
D	Elektrik energiýany almak üçin nebiti we tebigygaz ýakylanda kömürturşy gazyna öwrülýän uglerod ätiýaçlygy.

86

Jogabyň görnüşleri

CO_2 ekwiwalendi näme bolýar?

A Birnäçe birmeňzeş kärhanalar ýa-da edaralar tarapyndan atmosfera zyňylýan kömürturşy gazyň möçberi;

B Binalarda ýylylygy almak üçin harçlanýan ýangyjyň tygşytlylygynyň möçberi;

Ç Klimata täsir edişi boýunça islendik gazyň CO_2 bilen deňeşdirilmegi;

D Kömürturşy gazyň möçberine deňeşdirilen hasaplamalaryň we düşünmegiň amatlygy üçin islendik hereket netijesinde çykarylan ähli parnik gazlaryň möçberi.

87

Jogabyň görnüşleri

Öýdaki ulanylýan enjamlaryň energiýa netijeliligini kesgitlemekde bize näme kömek edýär?

A Energiýa netijelik bellikleri;

B Elektrik hasaplaýjylaryň görkezijileri;

Ç Enjamyň hyzmat ediş möhleti;

D Enjamy öndürmek üçin ulanylan material.

88

Jogabyň görnüşleri

Adam ýa-da şereketler nädip öz uglerod yzynyň öwezini dolduryp bilerler?

A	**Täze energonetijeli enjamlary saýlamak;**
B	**Ulanylmadyk wagty enjamlary we yşyklary öçürmek;**
Ç	**Yşyklandyryjy enjamlaryň sanyny azaltmak;**
D	**Bag ekmek.**

89

Ulaglaryň haýsy görnüşine parnik gazlaryň zyňyndylarynyň iň köp möçberi düşýär?

Jogabyň görnüşleri

A	**Demir ýol ulagyna;**
B	**Deňiz ulagyna;**
Ç	**Awiasiýa ulagyna;**
D	**Awtomobil ulagyna.**

90

Jogabyň görnüşleri

«Karpul» näme bolýar?

A	Gün batareýasynda işleýän awtoulagyň täze görnüşi;
B	Ýoldaşlar bilen bilelikde awtoulagda gezelenç etmek;
Ç	Awtomobil hereketlendirijisi üçin ekologiki standart;
D	Elektrik ulaglar üçin ýörite duralgalar.

91

Jogabyň görnüşleri

Şäherde hereketiň haýsy usuly klimat üçin has oňaýly hasap edilýär?

A Jemgyýetçilik ulagy, mysal üçin awtobus;

B Ýangyjy az sarp edýän hususy awtoulag;

Ç Welosiped;

D Karpul – birnäçe adamyň bir awtoulagda nirä hem bolsa, mysal üçin işe, bilelikde gitmegi.

92

Jogabyň görnüşleri

Işjeň öý – bu öýde:

A	Energiýa sarp edilenok;
B	Energiýa öndürilýär;
Ç	Hemme zat kompýüter ulgamy arkaly dolandyrylýar;
D	Ekologiki hereketiň işjeňleri ýaşaýar.

93 Demirgazyk ýurtlarda passiw öý – bu öý:

Jogabyň görnüşleri

A	Energiýany sarp etmeýär;
B	Örän gowy ýyladylan we energiýany ýitirenok diýen ýaly;
Ç	Gurluşyk kadalaryna gabat gelmeýär;
D	Kompýüter ulgamy arkaly dolandyrmagy ulanmaýar.

94

Jogabyň görnüşleri

Öýdäki ýylylyk iň köp mukdarda nireden çykýar:

A Poldan;

B Äpişgelerden;

Ç Diwarlardan;

D Üçekden.

95

Jogabyň görnüşleri

Zir-zibiliň haýsysy uzak dargaýar?

A	Kagyz;
B	Azyk galyndylary;
Ç	Plastik;
D	Demir.

96

Jogabyň görnüşleri

Öz uglerod yzyňy peseltmek üçin dükäna haýsy torbaly gitseň gowy bolýar?

A Torba gerek däl: dükanda bir gezeklik polietilen paket alyp bolýar;

B Öz polietilen pakediň bilen;

Ç Kagyz bukja bilen;

D Nah mata ýa-da zygyrdan ýasalan torba bilen.

97

Jogabyň görnüşleri

Siziň ene-ataňyz bilen satyn alýan harytlaryňyzyň haýsysynda iň pes uglerod yzy bar?

A	Ýerli önümlerde;
B	Ýurduň başga welaýatlarynda öndürilen önümlerde;
Ç	Goňşy ýurtlardan getirilen önümlerde;
D	Daş ýurtlardan getirilen täsin öňümlerde.

98

Jogabyň görnüşleri

Pitileri energonetijeli ulanmak boýunça haýsy maslahat dogry?

A Pitiniň düýbi oýuk bolmaly;

B Gapagy ýapyk bolmaly;

Ç Düýbi ýanýan ýerinden azajyk kiçi bolmaly;

D Piti hemişe açyk bolmaly.

99 Jogabyň görnüşleri

Haýsy ýurtda ilkinji işjeň öý guruldy?

A	Hytaý;
B	Daniýa;
Ç	Ispaniýa;
D	ABŞ.

100 Kioto protokoly haýsy ýurtda kabul edildi?

Jogabyň görnüşleri

A	ABŞ;
B	Ýaponiýa;
Ç	Germaniýa;
D	Fransiýa.

KLIMATYŇ ÜÝTGEMEGINIŇ NETIJELERI

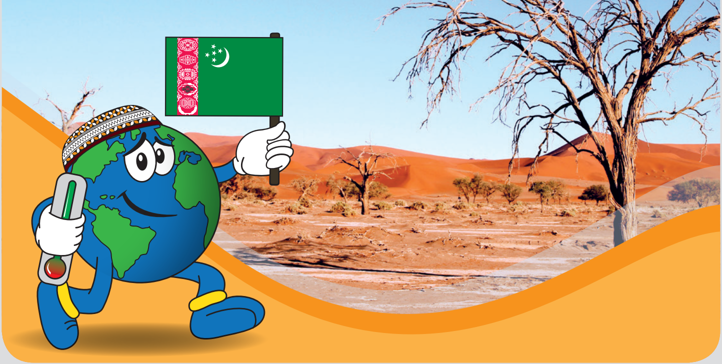

23

Jogabyň görnüşleri

Klimat maýyllanda Dünýä ummanynyň derejesi:

A	Ýokarlanýar;
B	Peselýär;
Ç	Üýtgänok;
D	Baha berip bolanok.

24

Jogabyň görnüşleri

Şu ýüzýyllygyň ahyryna çenli ummanyň derejesi 1 metrden ýokary galsa, aşakdaky görkezilen ýurtalaryň haýsysy has köp ejir çeker?

A	Bangladeş;
B	Şweýsariýa;
Ç	Awstriýa;
D	Nepal.

25

Jogabyň görnüşleri

Dünýä ummanynyň derejesi ýokarlananda aşakda görkezilen şäherleriň haýsysy üçin howp döremeýär?

A	Bankok üçin;
B	Täze Orlean üçin;
Ç	Şanhaý üçin;
D	Wena üçin

26

Jogabyň görnüşleri

“Ýedoma” näme bolýar?

A Taýga tokaýlygynda iýilýän ösümlikler;

B Köne, gurap galan derýanyň hanalary;

Ç Ak aýylaryň ýeňil oljasy bolan düwlenler;

D Tolkun urýan kenarlaryň täsirinde ýumrulýan we ýitip gidýän adalar.

27

Jogabyň görnüşleri

Dünýäniň haýsy sebitlerinde köplenç tornadolar we tüweleýler döreýär?

A Merkezi Aziýada;

B Arktikada;

Ç Afrikanyň Günbatar kenarynda;

D ABŞ-nyň Merkezi we Günorta ştatlarynda.

28

Jogabyň görnüşleri

Aşakda görkezilen howply tebigy hadysalaryň haýsysynyň ýygy-ýygydan ýüze çykmagyna klimatyň üýtgemegi hiç hili täsir etmeýär?

A	Guraklyk;
B	Ýer yranma;
Ç	Tüweleý ýa-da tornado;
D	Gar süýşgünieri.

29

Jogabyň görnüşleri

Haýsy ýaşaýyş jaýy eskimoslar gar bolmasa gurup bilmezler?

A	Gara öý;
B	igla;
Ç	Ail;
D	Wigwam.

30

Jogabyň görnüşleri

Görnüş dürlüligi boýunça iň baý ekosistema:

A	Koral gaýasy;
B	Taýga tokaýy;
Ç	Tropiki tokaý;
D	Afrika sawannasy.

31

Jogabyň görnüşleri

Haýsy ekosistemalara Dünýä ummanynyň derejesiniň we temperaturasynyň ýokarlanmagy täsir etmeýär?

A Duzly marşlara;

B Koral gaýalaryna;

Ç Beýik dag çemenliklerine;

D Mangra tokaýlaryna.

32

Jogabyň görnüşleri

Sen özüňi ekosyýahatçy diýip hasap edip bilersiň, egerde:

A Gezelenje gideniňde otda nahar bişirseň;

B Planetanyň iň gözel ýerlerine syýahat etseň;

Ç Seýrek duş gelýän haýwanlara syn etseň;

D Syýahatçylyk edeniňde tebigata bolan öz täsiriňi peseltseň.

33

Jogabyň görnüşleri

Islendik hojalyk işleri gadagan edilen:

A Tebigy seýilgählerinde;

B Çäkli goraghanalarda/zakazniklerde;

Ç Goraghanalarda;

D Milli seýilgählerde.

34

Jogabyň görnüşleri

Biosfera goraghanasy – bu ýerde şular goralýar:

A	Bütin biosfera;
B	Bir meňzeş tebigy toparlar;
Ç	Aw haýwanlaryň seýrek görnüşleri;
D	Iň ajaýyp tebigy desgalar.

35

Jogabyň görnüşleri

Tokaýlaryň tutýan meýdany boýunça haýsy ýurt dünýä ýüzünde birinji ýerde durýar?

A **Kanada;**

B **ABŞ;**

Ç **Braziliýa;**

D **Russiýa.**

36

Jogabyň görnüşleri

Taýganyň demirgazyk serhediniň ýagdaýyny haýsy klimatiki faktor kesgitleýär?

A Temperatura;

B Ygallaryň mukdary;

Ç Atmosfera basyşy;

D Bulutlylyk.

37

Jogabyň görnüşleri

Demirgazyk ýarym şaryň orta klimatiki guşaklygynda tokaýýň günorta serhediniň ýagdaýyny haýsy klimatiki faktor kesgitleýär?

A	Temperatura;
B	Ygallaryň mukdary;
Ç	Atmosfera basyşy;
D	Bulutlylyk.

38

Jogabyň görnüşleri

Türkmenistanda tokaýlaryň haýsy görnüşi (tipi) has köp ýaýran?

A	Dag tokaýlary;
B	Kenarýaka tokaýlary;
Ç	Çöl tokaýlary;
D	Tokaý zolaklary.

39

Jogabyň görnüşleri

Aşakda görkezilen ýaprakly görnüşleriň haýsysy Demirgazyk Amerikada giňden ýaýran?

A	Kerkaw;
B	Osina;
Ç	Olha;
D	Söwüt.

40

Jogabyň görnüşleri

Klimatyň üýtgemegi Türkmenistanda haýsy tebigy zolaklara has güýçli täsirini ýetirýär?

A	Daglyk;
B	Çöl zolagy;
Ç	Dag etegi;
D	Derýalaryň jülgeleri.

41

Jogabyň görnüşleri

Ýaş tokaýlarda uglerodyň siňmegi:

A **Ýokary;**

B **Pes;**

Ç **Ýüze çykmaýar;**

D **Ýaş tokaýlar uglerod ýitirýärler.**

42

Jogabyň görnüşleri

Köp ýaşly baglar bar bolan tokaýlarda uglerodyň çykmagy we siňmegi nähili deňleşýär?

A Çykandan siňişi köp bolýar;

B Siňenden çykyşy köp bolýar;

Ç Siňişi we çykyşy deň;

D Uly ýaşly baglar uglerody siňdirip bilmeýärler.

43

Jogabyň görnüşleri

Kanadanyň tokaýlary atmosferada uglerodyň düzümine nähili täsir edýärler?

A	Kömürturşy gazyň akymy bolup durýarlar;
B	Kömürturşy gazyň çeşmesi bolup durýarlar;
Ç	Siňişi we çykyşy deň;
D	Atmosfera bilen gaz çalşygy ýok.

44

Jogabyň görnüşleri

Ýer şarynda agyz suwuň ätiýaçlyk gorynyň köp bölegi şularda bolýar:

A	Köllerde;
B	Derýalarda;
Ç	Buzluklarda;
D	Ýerasty suwlarda.

45

Jogabyň görnüşleri

Adamzadyň ähli sarp edýän agyz suwunyň 70 %-i şu maksatlar üçin ulanylýar:

A Içmek üçin;

B Nahar bişirmek üçin;

Ç Arassaçylygy berjaý etmek üçin;

D Meýdanlary suwarmak üçin.

46

Jogabyň görnüşleri

Dünýäniň aşakdaky görkezilen sebitleriniň haýsysy güýçli guraklyga sezewar bolýar?

A Merkezi Afrika;

B Günorta-Gündogar Aziýa;

Ç Karib deňziniň kiçi adalary;

D Skandinawiýa ýurtlary.

47

Jogabyň görnüşleri

Geljekki onýyllyklarda Merkezi Aziýa ýurtlary haýsy esasy klimatiki mesele bilen ýüzme-ýüz durarlar:

A	Suw ýetmezçiligi;
B	Yzgaryň artmagy;
Ç	Köp ýyllyk doňlugyň eremegi;
D	Tropiki siklonlar.

48

Jogabyň görnüşleri

Dünýä ummanynyň derejesiniň ýokarlanmagy sebäpli Günorta-Gündogar Aziýada öndürilýän haýsy oba hojalyk ekiniň önümçiligi ep-esli peselip biler?

A **Bürünç;**

B **Bugdaý;**

Ç **Arpa;**

D **Mekgejöwen.**

49

Jogabyň görnüşleri

Daglarda klimatyň üýtgemeginiň esasy görkezijisi – bu:

A	**Buzluklaryň eremegi;**
B	**Dag alakalarynyň görnüşiniň azalmagy;**
Ç	**Dag derýalarynyň guramagy;**
D	**Ygallaryň mukdarynyň azalmagy.**

50 Jogabyň görnüşleri	Daglara bagyşlanan haýsy eseriň ady klimatyň üýtgemegi sebäpli fantastiki bolup biler:
A	R. Býorns «Bulutlaryň ýatýan gaýa görnüşli daglar...»;
B	M.Ýu.Lermontow «Kawkaz ýesiri»;
Ç	E. Bronte «Çabgaly geçelge»;
D	E. Hemingueý «Kilimandžaro garlary».

51

Jogabyň görnüşleri

Daglarda sil-bu:

A Ýapgytdan gaçýan ýa-da taýyp gaýdýan gar toplumy;

B Güýçli suw joşguny;

Ç Palçykly we daşly akym;

D Tupanly şemal.

52

Jogabyň görnüşleri

Näme üçin klimatyň üýtgemegi sebäpli käbir buzluk kölleri howp döredýär?

A	Suwda zyýanly himiki birleşmeler döreýär;
B	Temperaturanyň ýokarlanmagy sebäpli suw has gyzgyn bolýar;
Ç	Buzlugyň eremegi sebäpli kölde suwuň derejesi ýokarlanýar we suwuň joşgunyna we siliň bolmagyna getirip biler;
D	Köllerde çokan ýerleri agyrly bolýan howply mör-möjekler ýüze çykýar.

53

Jogabyň görnüşleri

Aşakda görkezilen hojalyk pudaklarynyň haýsysy dag sebitlerine mahsus we beýlekiler bilen deňeşdirilende klimatyň üýtgemeginiň täsirine az sezewar bolýar?

A	Syýahatçylyk;
B	Gazylyp alynýan peýdaly magdanlaryň gazylyp çykarylyşy;
Ç	Oba hojalygy;
D	Gidroelektroenergiýanyň öňümçiligi.

54

Jogabyň görnüşleri

Türkmenistanyň umumy çäginiň näçe göterimini çöllük tutýar?

A 80%-den gowrak;

B 70%-e çenli;

Ç 60%-den gowrak;

D 30%-den gowrak.

55 Jogabyň görnüşleri

Soňky 40 ýylyň dowamynda Arktikada buzlaryň meýdany näçe göterim azaldy?

A 10 %;

B 20 %;

Ç 50 %;

D 100 %.

56

Jogabyň görnüşleri

Aşakda görkezilen klimatyň üýtgemegi bilen bagly bolan ýagdaýlaryň haýsysy Arktikada adamlaryň ýaşaýşyna we ekosistemalara iň az derejede täsir edýär?

A Şemallaryň güýçlenmegi (boraganlar we apy-tupanlar);

B Deňiz buzlarynyň meýdanynyň we galyňlygynyň azalmagy;

Ç Tomus paslynda dowamly yssy tolkunlaryň bolmagy;

D Köpýyllyk doňlugyň eremegi.

57

Jogabyň görnüşleri

«Ýylylygyň adasy» diýip nämä aýdylýar?

A Tropiki giňişliklerinde ýerleşýän ada;

B Deňiziň derejesiniň ýokarlanmagy sebäpli doly ýitmäge sezewar boljak ada;

Ç Şäheriň çetleri bilen deňeşdirilende has ýokary temperaturasy bolan şäher merkezi;

D Ýangyndan soň ýanyp tükenen tokaýyň bir bölegi.

58

Jogabyň görnüşleri

Klimatyň maýlamasy sebäpli ilkinji bilen kimler işsiz galar?

A	Singapurda bank işgäri;
B	Hindistanda işleýän mugallym;
Ç	Keniýada fermer;
D	Meksikada ýangyn söndüriji adam.

59

Jogabyň görnüşleri

Şu adamlaryň haýsysyny klimat migranty diýip hasap edip bolar?

A	**Turkiýede deňiziň golaýynda ýaşamak üçin göçen nemes pensioneri;**
B	**Germaniýa gazanç üçin giden Türk işçisi;**
Ç	**Güýçli tupandan obanyň ýumrulmagy sebäpli ABŞ-a göçen Gaitiniň ýaşaýjysy;**
D	**Has ýokary aýlyk haky teklip edilip, günorta Tehas ştatyndan demirgazyk Montana ştatyna göçen fermer.**

60

Jogabyň görnüşleri

Dünýäde garyplyk derejesinde ýaşaýan adamlaryň göterim sany?

A	50 %;
B	35 %;
Ç	15 %;
D	7 %.

61

Jogabyň görnüşleri

Aşakda agzalan ýurtlaryň haýsysynda ilat has pes girdejä eýedir?

A	Braziliýa;
B	Germaniýa;
Ç	Gazagystan;
D	Efiopiýa.